

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Ludvíka Davida, soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele **J. Š.**, zastoupeného Mgr. Petrem Novákem, advokátem se sídlem Vídeňská 546/55, Brno, proti rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 70 Co 416/2019-114 ze dne 14. 5. 2020, za účasti **Městského soudu v Praze** jako účastníka řízení a **hlavního města Prahy**, se sídlem Mariánské náměstí 2/2, Praha 1, zastoupeného JUDr. Petrem Tomanem, LL.M., advokátem se sídlem Trojanova 12, Praha 2, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Rozsudkem Městského soudu v Praze č. j. 70 Co 416/2019-114 ze dne 14. 5. 2020 bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Toto rozhodnutí se proto ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Stěžovatel v lednu 2017 uklouzl na namrzlém chodníku u autobusové zastávky a utrpěl zlomeninu kotníku. U obecných soudů se proto domáhal, aby mu Technická správa komunikací hl. m. Prahy, příspěvková organizace (dále jen „TSK“), která zajišťovala správu tohoto chodníku dle § 27 odst. 6 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (dále jen „zákon o pozemních komunikacích“), zaplatila bolestné ve výši 22 071,20 Kč. Městský soud v Praze napadeným rozsudkem ovšem žalobu stěžovatele zamítl, čímž podle stěžovatele porušil jeho základní práva. Ústavní soud ze spisu, který si vyžádal, zjistil následující skutečnosti.

2. Podle zjištění obecných soudů byl zimní úklid chodníku, na němž došlo k úrazu, ze strany TSK proveden dne 18. 1. 2017. V následujících dnech pokračovaly mrazy. Dne 21. 1. 2017 v nočních hodinách stěžovatel, který měl zimní obuv, uklouzl na autobusové zastávce při přestupu mezi dvěma autobusovými linkami. Chodník na autobusové zastávce byl v té době namrzlý a pokrytý sněhem.

3. Obvodní soud pro Prahu 1 na základě takto zjištěného skutkového stavu vyhověl žalobě v plném rozsahu. Při právním hodnocení vyšel obvodní soud z judikatury Nejvyššího soudu a judikatury Ústavního soudu, zejména pak z nosných důvodů nálezu sp. zn. I. ÚS 2315/15 ze dne 12. 4. 2016 (N 64/81 SbNU 99). Dovedil, že podle tohoto nálezu platí, že domáhá-li se chodec náhrady újmy na zdraví a uvádí, že tato újma mu vznikla kvůli stavu chodníku (místní komunikace), je třeba, aby soudy na jedné straně zkoumaly, nakolik se chodec choval tak, aby svému úrazu předešel. V rámci toho by se soudy měly zabývat veškerými okolnostmi případu, včetně toho, zda chodec z více možných cest zvolil tu nejbezpečnější, zda přizpůsobil tempo chůze okolnostem, ale i zda

zvolil vhodnou obuv apod. Na druhé straně je ovšem třeba zhodnotit, nakolik vlastník komunikace dodržel svou povinnost zajistit, aby tato komunikace umožňovala bezpečný pohyb chodců. V rámci odpovědnosti za závady ve schůdnosti dle § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích nemá pojem závada ve schůdnosti nad rámec těchto kritérií žádný další obsah a má zajistit spravedlivou rovnováhu mezi právy a povinnostmi vlastníků a uživatelů pozemních komunikací.

4. Obvodní soud poté uzavřel, že na chodníku se vyskytla závada ve schůdnosti spočívající v námraze a že tato závada zapříčinila pád a zranění stěžovatele. Z dokazování přitom nevyplývalo, že by stěžovatel sám přispěl ke vzniku újmy; dle obvodního soudu stěžovatel měl na nohou zimní obuv, nemohl volit jinou cestu ani nemohl předpokládat, že chodník na autobusové zastávce bude neošetřený. Dle § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích proto odpovídá za újmu takto vzniklou TSK, a obvodní soud tudíž stěžovateli přiznal bolestné v jím požadované výši.

5. Městský soud v Praze změnil napadeným rozsudkem rozhodnutí obvodního soudu a žalobu zamítl. Městský soud zdůraznil, že závada ve schůdnosti je definována v § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích jako taková změna ve schůdnosti pozemní komunikace, kterou chodec nemůže předvídat při pohybu přizpůsobeném stavebnímu stavu, dopravně technickému stavu a povětrnostním situacím a jejich důsledkům. Dle judikatury Nejvyššího soudu (např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2731/2008 ze dne 8. 9. 2010 nebo usnesení sp. zn. 25 Cdo 3042/2016 ze dne 28. 6. 2017) se závadami ve schůdnosti rozumí „natolik závažné změny ve schůdnosti, že chodec ani při opatrné chůzi respektující stav komunikace a důsledky povětrnostních vlivů nemůže jejich výskyt předpokládat a účinně na ně reagovat. Musí tedy jít o nepředvídatelnou změnu ve schůdnosti, již chodec nemůže předpokládat.“ V době úrazu stěžovatele několik dní mrzlo a chodník byl „na první pohled namrzlý a [...] mírně posněžený“, a proto stěžovatel mohl a měl předpokládat „zhoršenou kvalitu schůdnosti chodníku jako celku“ a zvýšit svou opatrnost při pohybu. Městský soud přitom nezjistil „nic, co by napovídalo, že by snad na jinak relativně dobře schůdném chodníku zastávky autobusu [...] byla náhle a neočekávaně v určitém místě změněna kvalita pochozí struktury komunikace“, například náhlá a neočekávatelná zmrzlá plotna. K úrazu tedy podle městského soudu nedošlo v důsledku závady ve schůdnosti, a proto žalobu zamítl.

II. Argumentace účastníků řízení

6. Podle stěžovatele bylo napadeným usnesením porušeno jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), právo na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny a právo na ochranu zdraví dle čl. 31 Listiny.

7. Stěžovatel se domnívá, že smyslem zákona o pozemních komunikacích je docílení takové péče vlastníků či správců o chodníky, aby nedocházelo k pádům a újmám na zdraví chodců. Nesplní-li tyto své povinnosti řádně, jsou odpovědné subjekty povinny poškozeným vzniklou újmu nahradit. Stěžovatel má přitom za to, že podmínka předvídatelnosti závady ve schůdnosti, jak ji akcentuje městský soud, je již překonaná judikaturou Ústavního soudu a nepředstavuje tak nezbytnou náležitost pro vznik odpovědnosti vlastníka či správce komunikace za závadu ve schůdnosti. Výklad městského soudu by dle stěžovatele v podstatě vylučoval jakoukoliv odpovědnost vlastníka či správce za újmy na zdraví vzniklé v důsledku neprovedení zimní údržby,

neboť výskyt sněhu či námrazy v zimním období by nemohl nikdy být považován za nepředvídatelnou závalu ve schůdnosti. Je-li chodník namrzlý a pokrytý sněhem, chodec podle stěžovatele může tento stav předvídat, ovšem i přesto může kvůli intenzitě závaly ve schůdnosti uklouznout a utrpět újmu, neboť stav komunikace nezajišťoval bezpečný pohyb. Stěžovatel podotýká, že judikaturu Nejvyššího soudu, na níž založil městský soud své rozhodnutí, postavenou na jazykovém výkladu § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích a kladoucí důraz na slovo „předvídat“, Ústavní soud v již citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 2315/15 označil za ústavně nekonformní. Městský soud však dle stěžovatele rozhodovací praxi Ústavního soudu při svém rozhodování vůbec nevzal v úvahu.

8. Městský soud navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná. Odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku a uvedl, že vycházel z ustálené judikatury Nejvyššího soudu.

9. Jelikož došlo ke zrušení TSK (příspěvkové organizace) ke dni 30. 6. 2020 a veškerý majetek, práva a závazky této organizace k uvedenému dni přešly na hlavní město Prahu, přiznal Ústavní soud hlavnímu městu Praze postavení vedlejšího účastníka řízení a vyzval ho k vyjádření k ústavní stížnosti.

10. Vedlejší účastník rovněž navrhl odmítnout ústavní stížnost. Ve svém vyjádření rozebírá rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, která pokládá za relevantní, a dochází k závěru, že výše citovaný náleze Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2315/15 částečně překonal a z valné části nahradil rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu č. j. 31 Cdo 1621/2020-138 ze dne 9. 12. 2020, jenž dle vedlejšího účastníka za závalu ve schůdnosti považuje jen takové místo komunikace, které se svou nekvalitou vymyká obecnému stavu natolik, že jej chodec není schopen rozlišit a upravit tomuto nenadálému nebezpečí svůj způsob chůze, tj. s obvyklou mírou pozornosti zvážit, v jakém stavu se přibližně nachází úsek, kam hodlá vstoupit. Vedlejší účastník v návaznosti na to uzavírá, že v projednávaném případě o závalu ve schůdnosti jít nemohlo. Současně se domnívá, že údržba komunikace provedená TSK proběhla řádně a že „samotná skutečnost, že chodec uklouzl na komunikaci, jejíž údržba v podobě ZÚK [zimní údržby komunikací] byla provedena několik dnů předtím, není [jako taková] porušením povinnosti správy komunikací“. TSK není povinna provádět opakované a intenzivní zásahy, nevyžaduje-li to povětrnostní situace, a důvodem k zásahu není „mírný sněhový poprašek“, o němž se nadto zprávy o počasí za relevantní období nezmiňují. Pokud i navzdory provedenému zimnímu úklidu stěžovatel utrpěl újmu, jednalo se o náhodu, jejíž následky musí nést stěžovatel.

III. Hodnocení Ústavního soudu

11. Výklad podústavního práva představuje primárně úkol obecných soudů, a nikoliv Ústavního soudu, z jeho role ochránce ústavnosti podle čl. 83 Ústavy nicméně plyne povinnost zasáhnout tehdy, způsobí-li výklad provedený obecnými soudy porušení základních práv a svobod stěžovatele [srov. náleze sp. zn. I. ÚS 1575/16 ze dne 1. 6. 2020, bod 12; náleze sp. zn. IV. ÚS 188/94 ze dne 26. 6. 1995 (N 39/3 SbNU 281); nebo náleze sp. zn. III. ÚS 23/93 ze dne 1. 2. 1994 (N 5/1 SbNU 41); veškerá rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>]. Právě k tomu v posuzované věci došlo.

12. Ústavní soud opakovaně judikuje, že jakýkoliv zásah do zdraví člověka znamená zásah do jeho tělesné a duševní integrity, a tedy do sféry chráněné čl. 7 odst. 1 Listiny zaručující nedotknutelnost osoby a jejího soukromí [nález sp. zn. II. ÚS 1564/20 ze dne 9. 2. 2021, body 16–19; nález sp. zn. II. ÚS 4100/19 ze dne 14. 5. 2020, body 20–21; nález sp. zn. II. ÚS 2379/08 ze dne 9. 7. 2009 (N 157/54 SbNU 33), body 10–11]. Zásahy do zdraví člověka jsou typicky spojeny s bolestí či jiným duševním strádáním, u nichž nemusí být uvedení do původního stavu vzhledem k tělesným a duševním dispozicím lidí ani teoreticky možné. Navzdory tomu musí být právu na ochranu tělesné a duševní integrity poskytována ze strany soudní moci ochrana dle čl. 4 Ústavy. To lze zajistit tak, že soudy poškozenému přiznají nárok na náhradu újmy proti jejímu původci. Z toho důvodu je v „náhradě jakékoli újmy, a to i újmy na zdraví, [...] zapotřebí vidět i jakési ‚pokračování‘ práv. Skrze uplatnění nároku na náhradu újmy ‚pokračuje‘ subjektivní právo (na zdraví) nebo právní statek či hodnota (zdraví), z jehož porušení škoda vzešla“ [nález sp. zn. III. ÚS 2253/13 ze dne 9. 1. 2014 (N 3/72 SbNU 41), bod 35]. Aby byla ochrana práva podle čl. 7 Listiny skutečná a účinná, východiskem musí být to, že původce újmy je povinen ji plně nahradit. Z práva na ochranu tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny tedy plyne princip úplné náhrady újmy (majetkové i nemajetkové) tomu, kdo újmu na zdraví utrpěl [nález sp. zn. II. ÚS 4100/19 ze dne 14. 5. 2020, bod 25; nález sp. zn. II. ÚS 1564/20 ze dne 9. 2. 2021, bod 19; nebo nález sp. zn. I. ÚS 2315/15 ze dne 12. 4. 2016 (N 64/81 SbNU 99), bod 66].

13. Povinnost soudů poskytovat ochranu základním právům podle čl. 4 Ústavy se v případě rozhodování soukromoprávních sporů projevuje především nepřímo prostřednictvím ústavně konformní interpretace a aplikace podústavních předpisů. Stojí-li soud před otázkou, jak vyložit zákonné ustanovení, musí z nabízených možností zvolit tu, která v co největší možné míře realizuje ústavně garantovaná práva [viz např. nález sp. zn. II. ÚS 2048/09 ze dne 2. 11. 2009 (N 232/55 SbNU 181), bod 17; nález sp. zn. IV. ÚS 763/05 ze dne 11. 4. 2006 (N 82/41 SbNU 79); nález I. ÚS 554/04 z 31. 3. 2005 (N 67/36 SbNU 707); nebo nález I. ÚS 185/04 ze dne 14. 7. 2004 (N 94/34 SbNU 19)].

14. Podle § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích platí, že „[v]lastník místní komunikace nebo chodníku je povinen nahradit škody, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti chodníku, místní komunikace nebo průjezdního úseku silnice, pokud neprokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, u závady způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit, ani na ni předepsaným způsobem upozornit.“ Závadou ve schůdnosti se podle § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích rozumí „taková změna ve schůdnosti pozemní komunikace, kterou nemůže chodec předvídat při pohybu přizpůsobeném stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu a povětrnostním situacím a jejich důsledkům.“ Zajišťuje-li výkon správy komunikace správce, nese dle § 27 odst. 6 zákona o pozemních komunikacích odpovědnost za újmu namísto vlastníka komunikace, který ovšem ručí za splnění povinnosti k náhradě újmy.

15. Ústavní soud se ve výše citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 2315/15 podrobně věnoval problematice náhrady újmy za úraz vzniklý stavem chodníku a související judikatuře Nejvyššího soudu. I když Nejvyšší soud ve své judikatuře opakovaně deklaroval, že závadou ve schůdnosti se rozumí „natolik významné změny (zhoršení) schůdnosti komunikace, že chodec ani při obezřetné chůzi respektující stav komunikace či důsledky povětrnostních vlivů nemůže jejich výskyt předpokládat a účinně na ně reagovat“,

neaplikoval tuto definici důsledně. Klíčové totiž bylo, zda chodec mohl předpokládat stav komunikace, nikoliv to, zda na něj mohl účinně reagovat. Je-li tedy komunikace namrzlá v důsledku „mrazivého počasí“, nebo je-li chodník „zasněžený, kluzký a delší dobu neudržovaný“, podle Nejvyššího soudu nemůže jít o závadu ve schůdnosti, neboť stav komunikace se dá předpokládat – není tedy ani dána odpovědnost za závady ve schůdnosti. Otázka, zda mohl chodec na stav chodníku účinně reagovat, přitom nebyla Nejvyšším soudem zkoumána. Naopak závadou ve schůdnosti mohla být podle názoru Nejvyššího soudu například námraza na přechodu, která nebyla „pouhým okem rozpoznatelná“ (nález sp. zn. I. ÚS 2315/15, body 76–77). Část judikatury Nejvyššího soudu sice připouštěla možnost domáhat se náhrady újmy podle obecné úpravy odpovědnosti v občanském zákoníku, a dovolat se tak náhrady i tam, kde nešlo ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu o závadu ve schůdnosti, ovšem dle jiné části judikatury Nejvyššího soudu byla tato možnost vyloučena (body 78–80). Ústavní soud proto vytkl Nejvyššímu soudu nejednotnost jeho judikatury (bod 81) a dospěl k závěru, že ani jedna z linií judikatury Nejvyššího soudu není ústavně konformní (body 103–104).

16. V nálezu sp. zn. I. ÚS 2315/15, bod 102, Ústavní soud vyložil, že „[d]omáhá-li se chodec náhrady újmy na zdraví a uvádí, že tato újma mu vznikla kvůli stavu chodníku (místní komunikace), je třeba, aby soudy na jedné straně zkoumaly, nakolik se chodec choval tak, aby svému úrazu předešel. V rámci toho se mohou zabývat veškerými okolnostmi případu včetně toho, zda chodec z více možných cest zvolil tu nejbezpečnější, zda přizpůsobil tempo chůze okolnostem, ale i zda zvolil vhodnou obuv apod. Na druhé straně je ovšem třeba zhodnotit, nakolik vlastník komunikace dodržel svou povinnost zajistit, aby tato komunikace umožňovala bezpečný pohyb chodců. O přiznání náhrady a o její výši se rozhodne podle toho, nakolik ke vzniku újmy přispěl sám chodec a naopak nakolik k tomu přispěl vlastník komunikace. Přitom je nutné vycházet z principu úplné náhrady újmy na zdraví, tedy plné náhrady majetkové i nemajetkové újmy, který plyne z čl. 7 odst. 1 Listiny. Tyto své závěry pak musí obecné soudy promítnout do aplikace odpovědnosti za závadu ve schůdnosti, jak ji upravuje § 27 zákona o pozemních komunikacích, v konkrétním případě. Pojem závada ve schůdnosti upravený v § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích nemá nad rámec popsaných kritérií žádný další zvláštní obsah, má pouze zajistit spravedlivou rovnováhu mezi právy a povinnostmi vlastníků a uživatelů pozemních komunikací. Tato speciální právní úprava tak činí aplikaci obecných ustanovení o odpovědnosti podle občanského zákoníku nadbytečnou.“

17. To ovšem neznamená, že se míra předvídatelnosti změn ve schůdnosti chodníku stala ústavně nepřijatelným či irelevantním kritériem. Obecné soudy by měly předvídatelnost změn ve schůdnosti chodníku brát v potaz jako jedno z kritérií pro posouzení konkrétních skutkových okolností případu, rozlišení na předvídatelnost či nepředvídatelnost změn ve schůdnosti chodníku však nesmí být kritériem jediným [nález sp. zn. II. ÚS 4100/19 ze dne 14. 5. 2020, bod 25; k důkladnému zkoumání podmínek odpovědnosti srov. nález sp. zn. II. ÚS 2077/14 ze dne 21. 7. 2015 (N 132/78 SbNU 89), bod 21 a násl.].

18. Nejvyšší soud na výše citovaný nález sp. zn. I. ÚS 2315/15 reagoval v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia č. j. 31 Cdo 1621/2020-138 ze dne 9. 12. 2020. V něm Nejvyšší soud sjednotil svou judikaturu tak, že nejsou-li splněny podmínky odpovědnosti za závadu ve schůdnosti, lze se domáhat náhrady na základě obecných ustanovení o odpovědnosti v občanském zákoníku. Opačné pojetí totiž podle

Nejvyššího soudu „nevede ke spravedlivým řešením, neboť ve svém důsledku odírá poškozeným chodcům právo na náhradu újem vzešlých z předvídatelných závad komunikací, aniž by současně zohledňovalo počínání jejich vlastníků při plnění povinnosti řádně pečovat o jejich stav, respektive povinnosti zajistit, aby chodníky umožňovaly bezpečný pohyb chodců.“ (bod 29).

19. Současně ovšem velký senát Nejvyššího soudu neshledal důvody pro přehodnocení výkladu odpovědnosti za závady ve schůdnosti (bod 30). Zákon o pozemních komunikacích tak dle Nejvyššího soudu „zakládá přísnou, tzv. objektivní, odpovědnost vlastníka (správce) komunikace za újmy, jejichž příčinou byly závady ve schůdnosti. Jde o odpovědnost bez ohledu na protiprávnost a zavinění, která je však spojena pouze s existencí závady ve schůdnosti, tedy s takovým nedostatkem komunikace, který se vymyká jejímu stavu z hlediska stavebního, dopravně technického i z hlediska celkového působení povětrnostních vlivů a který představuje pro uživatele nenadálou a nepředvídatelnou změnu hrozící vznikem újmy“ (bod 31). Toto pojetí dle Nejvyššího soudu nejlépe odpovídá jazykovému výkladu právní úpravy, naplňuje její smysl a účel spočívající v nastolení spravedlivého uspořádání vztahů mezi vlastníky a uživateli komunikací, a je výrazem důsledného rozlišování objektivní odpovědnosti za závady ve schůdnosti a obecné subjektivní odpovědnosti dle občanského zákoníku (bod 33). Dle Nejvyššího soudu „[j]azykový výklad právní úpravy [zákona o pozemních komunikacích], založený na kritériu předvídatelnosti změny schůdnosti pozemní komunikace z pohledu chodce, sám o sobě rozpor s ústavním pořádkem nezakládá, a vhodné doplnění této úpravy co do možnosti poškozených osob domáhat se svých práv i v případech újem způsobených zhoršeními terénu, jež bylo možno předpokládat (byť podle jiného právního předpisu), nastoluje spravedlivou rovnováhu mezi ústavně zaručenými právy dotčených osob“.

20. Ústavní soud neshledává důvody, proč by se měl odchýlit od nosných důvodů výše citovaných nálezů sp. zn. I. ÚS 2315/15 a sp. zn. II. ÚS 4100/19.

21. Při výkladu odpovědnosti za závady ve schůdnosti a interpretaci pojmu závada ve schůdnosti je třeba přihlížet k historickému vývoji právní úpravy a jejímu účelu, a nelze se spokojit toliko s jazykovým výkladem. Až do dubna 2009 platilo, že „vlastník nemovitosti, která v zastavěném území obce hraničí se silnicí nebo s místní komunikací, odpovídá za škody, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti na přilehlém chodníku, která vznikla znečištěním, náledím nebo sněhem, pokud neprokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit; u závady způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit“ (§ 27 odst. 4 zákona o pozemních komunikacích ve znění účinném do 15. 4. 2009). Ústavní soud z této právní úpravy opakovaně dovodil, že vlastníci nemovitostí mají povinnost přilehlé chodníky ošetřovat v případě náledí či sněhu a odstraňovat z nich nečistoty [usnesení sp. zn. Pl. ÚS 11/06 ze dne 3. 1. 2007 a usnesení sp. zn. Pl. ÚS 31/06 ze dne 9. 7. 2007, v němž se poukazuje i na historickou tradici této povinnosti již z doby první republiky]. Jinak vyjádřeno, nešlo o povinnost odstraňovat pouze „nepředvídatelné“ závady [nález sp. zn. I. ÚS 2315/15, bod 88]. Odpovědnost vlastníků nemovitostí byla zrušena zákonem č. 97/2009 Sb. s účinností od 16. 4. 2009 s tím, že za veškeré závady ve schůdnosti bude již odpovídat vlastník příslušného chodníku, tedy obec, nebo ten, koho obec pověří jeho správou. Účelem právní úpravy však nebylo snížit míru ochrany chodců. Nejvyšší soud tento historický kontext právní úpravy nereflektuje.

22. V zimním období bude typicky docházet k tomu, že chodník bude pokryt vrstvou sněhu či ledu. Pro chodce je takový stav komunikace „předvídatelný“, protože sníh či led na chodníku je zpravidla patrný a každý chodec je srozuměn s možností uklouznutí a pádu. Pokud by byla odpovědnost za závady ve schůdnosti spojena jen s „nepředvídatelnou“ závadou ve schůdnosti, jak ji chápe Nejvyšší soud, nemohla by se nikdy tato forma odpovědnosti uplatnit ve vztahu k těmto typickým situacím, kdy dojde k úrazu v důsledku toho, že namrzlý či zasněžený chodník zůstane jako celek neošetřen. Takový záměr ovšem s novelizací provedenou zákonem č. 97/2009 Sb. lze spojovat jen stěží.

23. I když Nejvyšší soud dovodil, že se tyto situace budou posuzovat dle obecné úpravy odpovědnosti v občanském zákoníku, může tento jeho výklad přinášet nežádoucí důsledky. Neošetří-li vlastník (správce) namrzlý či zasněžený chodník, bude případný úraz řešen v režimu obecné odpovědnosti dle občanského zákoníku, zatímco pokud určité ošetření provede, ale ne zcela důsledně, a v důsledku ojedinělé zasněžené či namrzlé plochy dojde k úrazu, bude věc posuzována v režimu odpovědnosti za závady ve schůdnosti. Režim odpovědnosti za závady ve schůdnosti je přitom pro vlastníka (správce) komunikace přísnější. Méně přísnému odpovědnostnímu režimu tak paradoxně podléhá ten, kdo žádné ošetření komunikace neprovede.

24. Přesto ve většině případů výklad Nejvyššího soudu bude způsobilý zajistit adekvátní ochranu práva zdraví chodců a umožní jim dosáhnout náhrady újmy tam, kde to bude namístě. Je v první řadě úkolem Nejvyššího soudu, aby sjednocoval výklad podústavní právní úpravy, a úlohou Ústavního soudu je zasáhnout až v případě, vede-li zvolený výklad k porušení základních práv konkrétního stěžovatele. Z ústavněprávního pohledu nezáleží samo o sobě na tom, zda je náhrada újmy poskytována v režimu odpovědnosti za závadu ve schůdnosti, nebo na základě obecné úpravy odpovědnosti v občanském zákoníku.

25. Budou-li obecné soudy vycházet z toho, že úrazy na chodníku je třeba řešit z hlediska odpovědnosti za závady ve schůdnosti (vykládané dle Nejvyššího soudu) ve spojení s obecnou odpovědností dle občanského zákoníku, je v první řadě nezbytné, aby obecné soudy dbaly své poučovací povinnosti dle § 118a odst. 2 občanského soudního řádu. V případě, že budou mít odlišný názor na právní posouzení věci – tedy i odlišný názor na režim odpovědnosti ve vztahu k újmě vzniklé úrazem na chodníku –, musí poučit o tomto názoru účastníka řízení a vyzvaly ho, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností [nález sp. zn. III. ÚS 3717/16 ze dne 26. 9. 2017 (N 179/86 SbNU 845), bod 39; nález sp. zn. IV. ÚS 233/17 ze dne 27. 2. 2018 (N 34/88 SbNU 479), body 36–38; nález sp. zn. III. ÚS 3166/18 ze dne 16. 4. 2019 (N 61/93 SbNU 281), bod 19]. Dále bude v některých případech nutné zohlednit informační asymetrii mezi vlastníkem (správcem) komunikace a chodcem. Chodce v režimu obecné odpovědnosti dle občanského zákoníku tíží důkazní břemeno, pokud jde o prokázání, že při (nedostatečném) ošetření chodníku byla ze strany vlastníka (správce) porušena zákonná povinnost. Informační deficit lze kompenzovat například institutem tzv. speciální vysvětlovací povinnosti uložené vlastníkově (správci) komunikace za situace, kdy žalobce (chodec) předloží alespoň tzv. opěrné body svých tvrzení [ke speciální vysvětlovací povinnosti viz nález sp. zn. I. ÚS 987/07 ze dne 28. 2. 2008 (N 42/48 SbNU 495), bod 16]. Při posouzení pasivní legitimace je přitom třeba i pro účely určení škůdce podle občanského zákoníku vycházet analogicky z § 27 odst. 6 zákona o pozemních

komunikacích a považovat za škůdce vlastníka či správce ve smyslu tohoto ustanovení; opačný výklad by mohl vést k neshodě mezi pasivně legitimovanými subjekty při uplatnění fakticky stejného nároku a ve svých důsledcích i k odepření spravedlnosti tam, kde by soud právní režim nároku posoudil jinak než žalobce.

26. Ústavní soud tedy shrnuje, že **utrplí-li chodec újmu na zdraví, a tím i zásah do tělesné integrity (čl. 7 odst. 1 Listiny) v důsledku toho, že se na chodníku nachází sněh či led, nemůže být odpovědnost vlastníka (správce) komunikace vyloučena poukazem na to, že pro chodce byl stav chodníku předvídatelný. Je třeba na jedné straně zkoumat, nakolik se chodec choval tak, aby svému úrazu předešel, a na druhé straně zhodnotit, nakolik vlastník komunikace dodržel svou povinnost zajistit, aby tato komunikace umožňovala bezpečný pohyb chodců.** Jak již bylo vyloženo, z ústavněprávního pohledu není samo o sobě rozhodující, v jakém odpovědnostním režimu z hlediska podústavního práva toto hodnocení proběhne.

27. Ústavní soud podotýká, že jednou z cest, jak dostat výše shrnutým požadavkům, je zabývat se při posuzování, zda se na komunikaci vyskytla závada ve schůdnosti, tím, zda chodec mohl na předmětný stav komunikace „účinně reagovat“. Toto hledisko je ostatně součástí judikatury Nejvyššího soudu (viz shrnutí v bodě 15 výše a rovněž již citovaný rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu č. j. 31 Cdo 1621/2020-138, bod 24). Tento přístup by umožňoval komplexně se vypořádat s náhradou újmy již v režimu odpovědnosti za závady ve schůdnosti.

28. V projednávané věci městský soud svým rozhodnutím nedostal žádnému z výše předestřených ústavně konformních východisek. Stěžovatel upadl na chodníku, který byl pokrytý sněhem a namrzlý, a tak podle městského soudu nešlo o „nepředvídatelnou“ závadu ve schůdnosti. Věc pak městský soud neposoudil z hlediska obecné odpovědnosti dle občanského zákoníku. Nezabýval se tedy tím, zda skutečnost, že chodník nebyl po několik dnů ze strany TSK jako správce komunikace ošetřen, nesvědčí o porušení povinností TSK. Městský soud se tedy neřídil ani judikaturou Ústavního soudu, ani ze dvou tehdejších linií judikatury Nejvyššího soudu nezvolil tu, která vyžadovala hodnocení i z hlediska obecné odpovědnosti. Ústavní soud si je vědom toho, že v době vydání napadeného rozhodnutí městského soudu nebylo vydáno citované rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu, vyžadující hledání spravedlivého řešení v souladu s obecnými ustanoveními občanského zákoníku, nicméně tím spíše bylo třeba, aby se městský soud řídil při svém rozhodování nosnými důvody výše citovaných nálezů Ústavního soudu k posuzované problematice.

29. Výklad městského soudu tak vylučuje u stěžovatele náhradu újmy jen proto, že stav chodníku pokrytého sněhem a ledem byl pro něho předvídatelný. Tento výklad není ústavně konformní a v důsledku jeho uplatnění a zamítnutí žalob bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu zdraví jako součásti tělesné integrity dle čl. 7 odst. 1 Listiny.

30. Městský soud musí v dalším řízení věc posoudit v souladu s principy vyloženými v tomto nálezu. Je na něm, jaký odpovědnostní režim z pohledu podústavního práva pro toto zhodnocení věci zvolí. V každém případě se však musí zabývat tím, zda stav komunikace v době úrazu – dle zjištění obecných soudů namrzlé a pokryté sněhem – nebyl důsledkem pochybení při údržbě komunikace ze strany TSK.

31. Vedle toho se městský soud k citované judikatuře Ústavního soudu ve svém rozsudku vůbec nevyjádřil a zcela ji ignoroval i přesto, že na ni obvodní soud v prvostupňovém rozsudku několikrát odkazoval a argumentoval jí i stěžovatel. Ústavní soud přitom ustáleně judikuje, že z čl. 89 odst. 2 Ústavy plyne obecná závaznost právních názorů vyjádřených v nálezech při řešení typově shodných případů. Obecný soud se může od takového právního názorů odchýlit jen tehdy, předloží-li opodstatněné a důkladně vysvětlené důvody, proč se je třeba závěry Ústavního soudu revidovat. Jakýkoliv jiný postup představuje porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 28/14 ze dne 12. 8. 2014 (N 153/74 SbNU 309), bod 14; nález sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007 (N 190/47 SbNU 465), bod 98; usnesení sp. zn. II. ÚS 355/02 ze dne 14. 10. 2002 (U 35/28 SbNU 437); či nález sp. zn. III. ÚS 200/2000 ze dne 14. 10. 2000 (N 151/20 SbNU 71)]. Vzhledem k tomu, že se městský soud závaznými právní závěry Ústavního soud vůbec nezabýval, porušil tím právo stěžovatele podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

32. Lze tak uzavřít, že napadeným rozsudkem bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny a právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadené rozhodnutí zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 1. prosince 2021

Ludvík David
předseda senátu